

CARNAC

A DALŠÍ MEGALITICKÁ MÍSTA
V JIŽNÍ BRETANI

Howard Crowhurst

Howard Crowhurst
Carnac
A další megalitická místa v jižní Bretani

Copyright © 2018 by Howard Crowhurst

© Wooden Books Limited 2018

Published by Arrangement with Alexian Limited

Translation © Petr Holčák, 2019

Design and typeset by Wooden Books Ltd, Glastonbury, UK.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).
Z anglického originálu *Carnac and Other Megalithic Sites*
in *Southern Brittany* přeložil Petr Holčák.

Redakce Marek Pečenka.

Sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

V roce 2020 vydalo nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, 150 00 Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

jako svou 1041. publikaci (320. elektronická).

ISBN 978-80-7363-981-5

CARNAC

A DALŠÍ MEGALITICKÁ MÍSTA
V JIŽNÍ BRETAGNI

Howard Crowhurst

Jsem hluboce vděčen sdružení Association Archéologique Kergal a jeho zakladatele, zesnulé Helène Fleuryové. Děkuji také L'Association Pour La Connaissance et L'Etude des Megalithes (ACEM). Tato knížka by nevznikla bez pomoci Johna Martineaua, bez jeho estetického úsudku, nakladatelského smyslu a jeho sbírky starých rytin. Můj dík patří rovněž mnoha lidem, kteří mi během těch let pomáhali a jichž je příliš mnoho, než abych je zde mohl zmínit jmenovitě. A také musím poděkovat samotným stavitelům megalitů, kteří mi umožnili zažít radost z objevování. Některé ilustrace jsou převzaty z knihy Johna Edvina Wooda Sun, Moon and Standing Stones, vydané v Oxfordu v roce 1978. Řada vyobrazení pochází od Blaira a Ronaldse (viz str. 10).

Chcete-li těmto památkám porozumět hlouběji, přijďte do Carnacu.

Nahoře: Řády Le Ménez za bouře, rytina, Paříž, cca 1870.

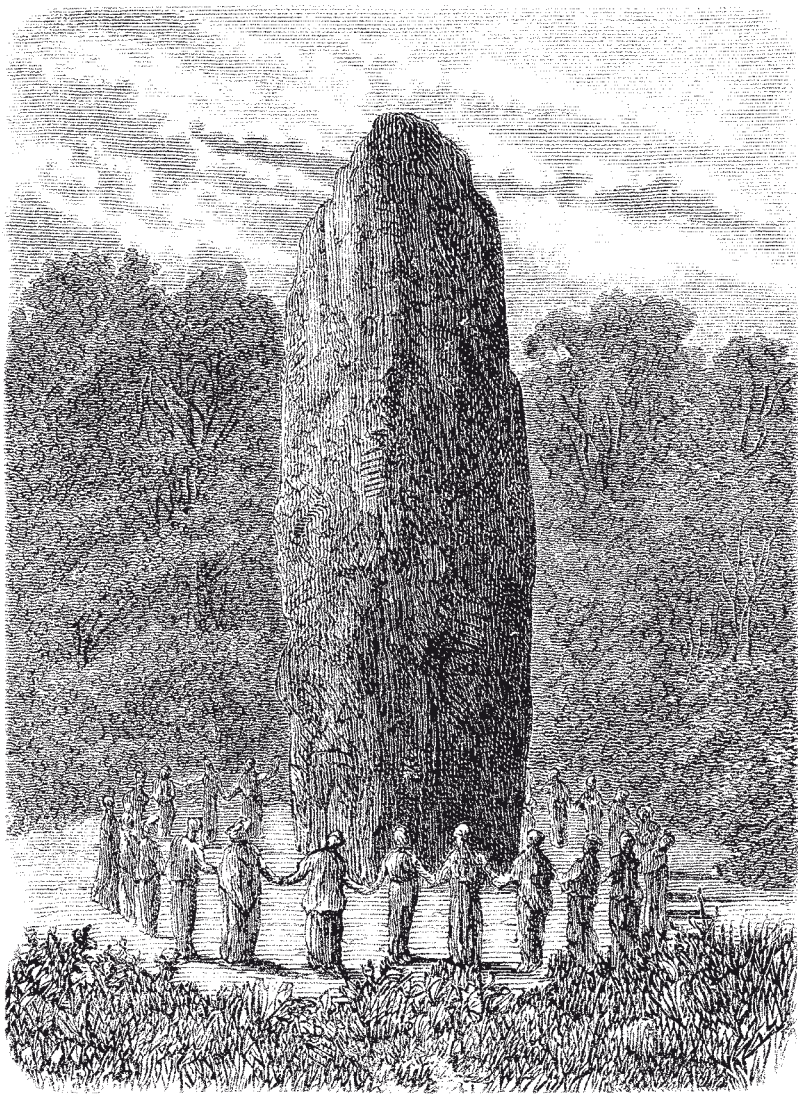
Frontispis: Řády Le Ménez, Carnac, 1847.

Titulní strana: Řada Kermario, pohled od východu (Léon Gaucherel).

Naproti straně 1: Dřevěné shromáždění k rituálu kolem posvátného menhiru, Paříž 1880.

OBSAH

Úvod	1
Quiberonský záliv	4
Vysoká koncentrace megalitů	6
Pravěká architektura	8
Blair a Ronalds	10
Nodier a Taylor	12
Félix Gaillard	14
Erdevenské řady	16
Dolmeny všude kolem	18
Jak to dělali?	20
Gavrinis	22
Le Grand menhir brisé	24
La Table des Marchand	26
Obdélník u Crucuna	28
Carnacká astrogeometrie	30
Carnacké řady	32
Geologické charakteristiky	34
Tumulus Saint-Michel	36
Le Mézec-západ	38
Le Mézec-východ	40
Soustava čtverců	42
Z Le Mézec do Kermaria	44
Kermario	46
Tumulus Kercado	48
Kerlescanské kromlechy	50
Kerlescanské řady	52
Le Petit Mézec	54
Celkový plán	56

ÚVOD

Carnac. Většina lidí o něm slyšela a dovede si představit, jak se krajinou táhnou linie vztyčených kamenů. Málokdo si ale uvědomuje hloubku jejich tajemství a problém, který představují pro náš výklad historie.

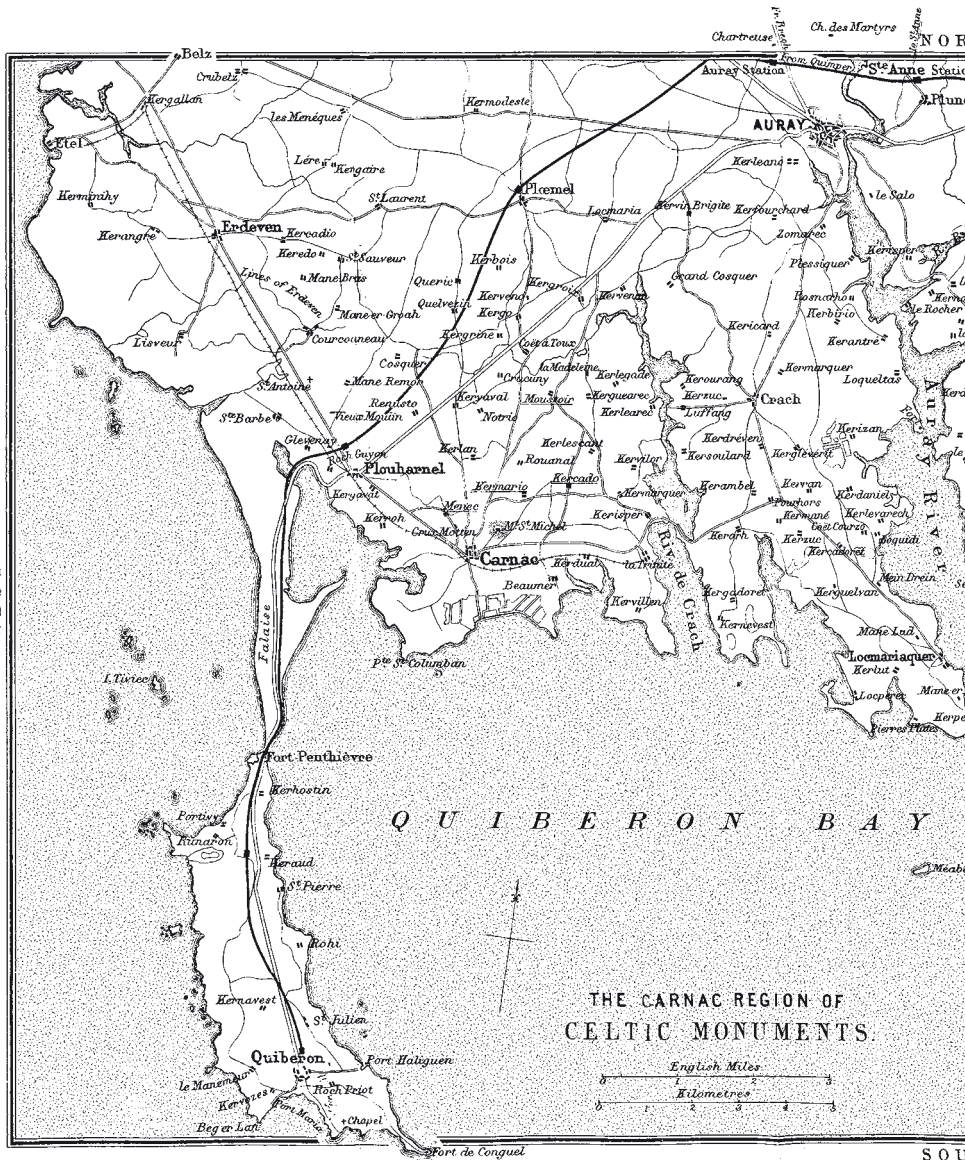
Megalitické památky v Carnacu jsou mnohem starší než jejich obdoby na Britských ostrovech. Některé z nich jsou také mnohem větší. Nedávný výzkum datoval vyhloubení základů pro jeden obří menhir do doby kolem roku 6200 př. n. l. čili do mezolitu.

Dalším pozoruhodným faktem je samotné množství těchto kamených kvádrů. Megalitické řady u Carnacu, které jsou nejzachovalejšími kamennými alejemi na světě, obsahují dnes něco přes 3 000 kamenných bloků. V roce 1892 místní amatérský archeolog Félix Gaillard napočítal v řadách u nedalekého Erdevenu 1 000 vztyčených a 5 000 povalených kamenů, a to přesto, že se tyto řady dlouho používaly jako zdroj stavebního kamene.

O lidech, kteří kamenné aleje postavili, se žádná písemná ani ústně předávaná zmínka nedochovala a tradují se jen pověsti o dávším zápolení obrů. Když sem kolem roku 1000 př. n. l. dorazili Keltové, nepochybně si kamenů všimli, nevíme ale o tom, že by se setkali (nebo bojovali) s civilizací, která zde byla předtím. V roce 60 př. n. l. do Armoriky (jak zní staré pojmenování oblasti Bretaně) dorazily římské válečné lodě a narazily na divoký odpor místních Venedů, kteří měli lepší plavidla (alespoň podle Caesara). Mezi megality se také našlo mnoho pozůstatků po Římanech, včetně mincí, které zřejmě nechali mezi kameny pro štěstí.

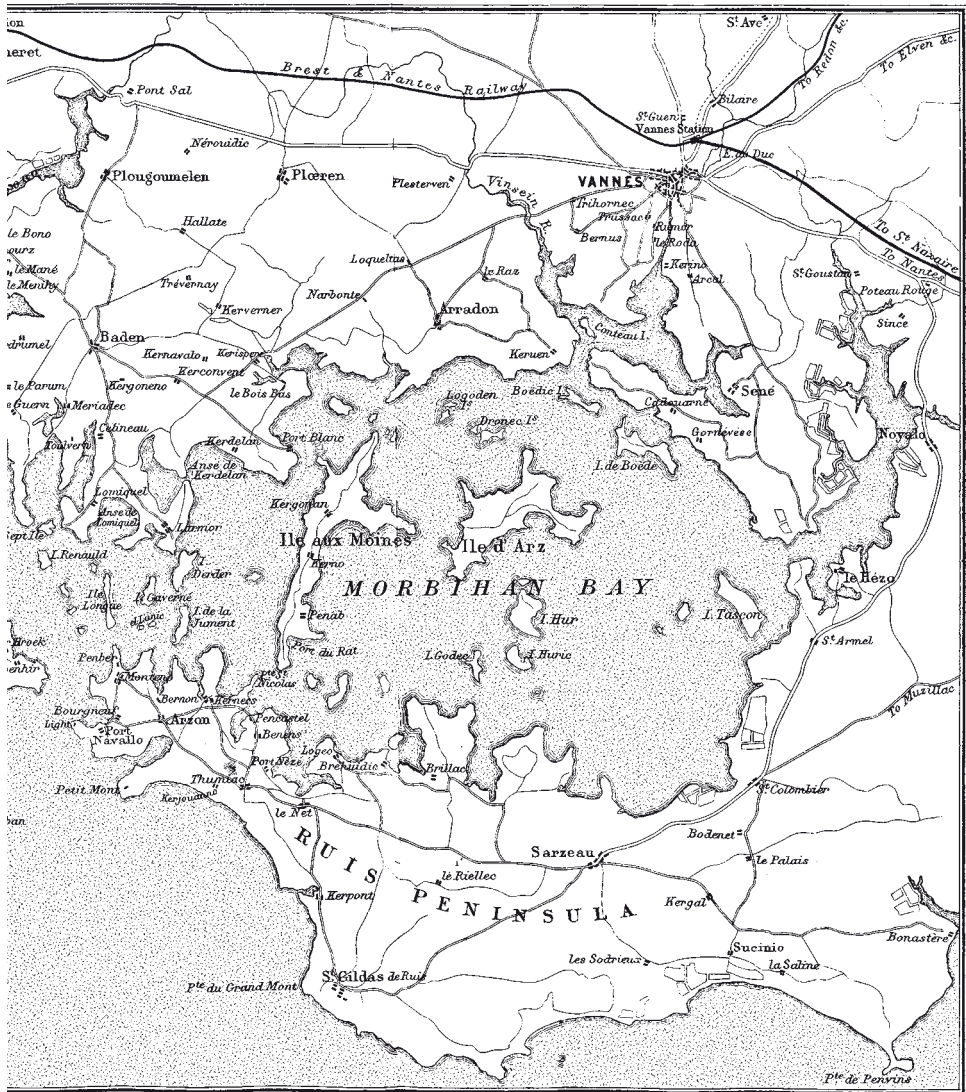
Po odchodu Římanů se místa pohanských kultů stala terčem odporu zapálených katolíků, povzbuzovaných tu Karlem Velikým, tu různými papeži. Po Velké francouzské revoluci megality mlčenlivě snášely postupné ničení, jehož se dopouštěli lamači kamene a zemědělci.

WEST

SOU

R T H

R T H

© W. & A. K. Johnston Limited, London

W. & A. K. Johnston Limited, Edinburgh & London

QUIBERONSKÝ ZÁLIV

oblast bohatá na dějiny

Pobřeží Morbihanské zátoky na jihu Bretaně je osídleno už zhruba 500 000 let. Po poslední době ledové, v období mezolitu (10000–6000 př. n. l.), se zde usadila populace rybářů, lovců a sběračů, která pochovávala své mrtvé do nízkých, z hlíny navršených mohyl. Doklady propracovaných pohřebních rituálů najdeme na pohřebišti ostrova Téviec západně od poloostrova Quiberon, které obsahuje asi 30 koster.

Dnes je to hustě zabydlená oblast a zdejší půda je nejdražší v celé Bretani; dál se zde přitom staví, což kazí vzhled krajiny a atmosféru, jakou stále ještě najdeme na odlehlejších megalitických nalezištích.

Archeologové odhadují, že odsud zmizelo 85–90 % původních megalitů. I přesto se sem každý rok přijíždí podívat 900 000 lidí, aby pocítili kouzlo, které z těchto pravěkých kamenných řad stále vyzářuje.

Protější strana: Dolmen zvaný La Table des Marchand (Kupcův stůl) u Locmariaqueru. Nahoře: Podle starých pověstí megality vybudovalo zaniklé pokolení obrů.
Dole: Megalitické řady Kernario s loďnými kotvícemi v Quiberonském zálivu, když odtud bylo ještě vidět moře (1835).

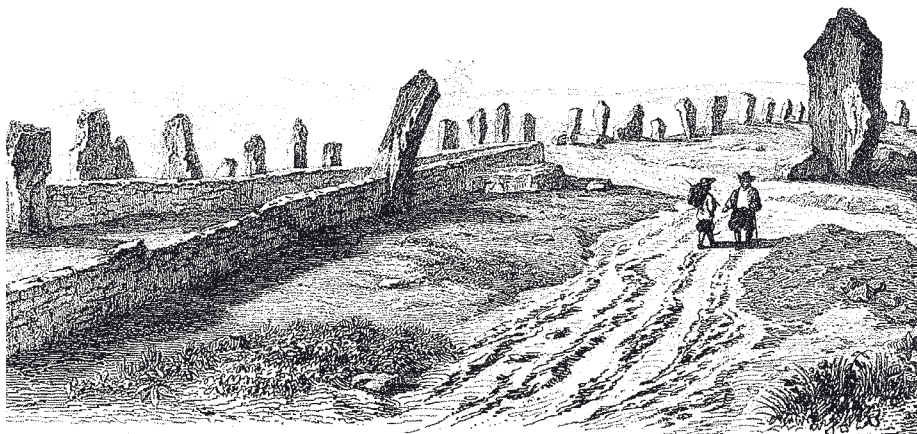

VYSOKÁ KONCENTRACE MEGALITŮ

i toho mála, co zbylo

Ačkoli většina původních megalitů už vzala za své, oblast Quiberonského zálivu má stále nejvyšší koncentraci tohoto druhu památek na světě. Mezi východní stranou Morbihanské zátoky a poloostrovem Quiberon, což je vzdálenost asi 20 kilometrů, najdeme na pevnině do zhruba 10 kilometrů od pobřeží:

šest dlouhých kamenných alejí a několik zbytků menších řad; sedm mohutných mohyl; nejméně deset kamenných kruhů – takzvaných kromlechů; dvě obdélníková ohrazení; přes 200 dolmenů, z nichž na pěti je vyryta řada obrazců a kolem mnohých z nich jsou stále ještě navršeny kamenné mohyly; a konečně bezpočet samostatně stojících menhirů (kamenů svisle zasazených do země) – největší z nich je Le Grand menhir brisé (velký přelomený

menhir) u Locmariaqueru, který nyní sice leží na zemi rozlomený na několik kusů, kdysi však měřil téměř 20 metrů. Jiné velké menhiry ale stojí, například v Kerzerhu, a jsou vysoké 6,5 metru.

Nedávné výzkumy našly stopy po megalitech také na dně Quiberonského zálivu i na vzdálenějších ostrovech. U vesničky Saint-Pierre Quiberon stojí řady, jejichž další zbytky najdeme na pláži při maximálním odlivu a které sahají více než kilometr do moře. Mořská hladina byla tehdy o 5 až 7 metrů níže a stejně tak byla nižší i průměrná hloubka v zátocě, která tehdy byla rozlehlou plání protínanou několika řekami. Dosud nevíme, zda bylo území nakonec zaplaveno postupně, nebo náhlým vzestupem mořské hladiny.

PRAVĚKÁ ARCHITEKTURA

a první vyobrazení carnackých megalitů

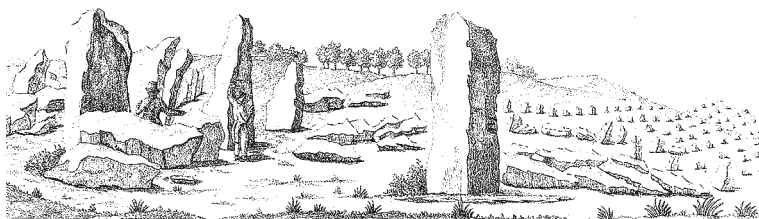
V oblasti kolem Carnacu se setkáme s celou škálou různých typů megalitických objektů.

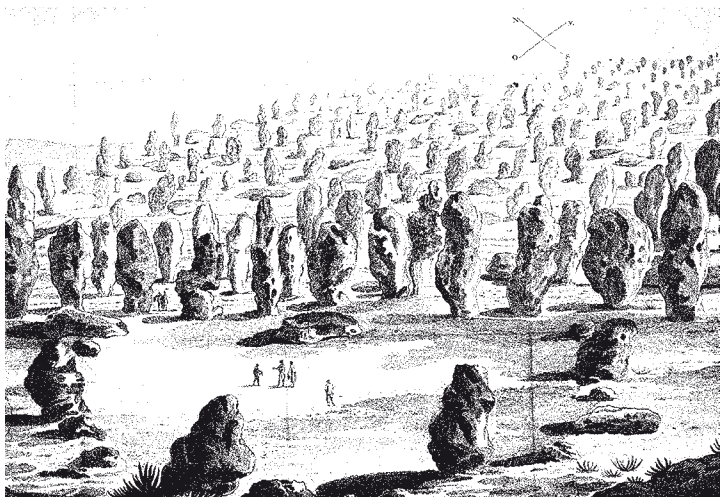
Menhir (z bretonských slov *men* – kámen a *hir* – dlouhý) může stát samostatně, také ale může být součástí řad, křivek (*kromlechů*), obdélníků a může také být *povalený*.

Dolmen (*dol* – stůl) je komora nebo chodba, kde je na vzpřímených podpůrných kamenech vodorovně položen masivní krycí kámen. Obrovité krycí desky některých větších dolmenů jsou z ortoruly, vrstevnaté horniny, která se k tomuto účelu velmi dobře hodí. Většina dolmenů byla původně zakryta mohylou z kamení.

Mohyla typu *tumulus* je umělá vyvýšenina, která bývá mnohem větší než mohyla z kamení. Jednotlivé vrstvy se míchaly z bahna a jílu, aby stavba odolala vodě. Vnitřní prostory často nemají chodby a jsou ve středu ohrazeny. Mnohé z nich byly objeveny až v polovině 19. století, protože dříve je lidé pokládali za přírodní útvary.

Jako první se o těchto zvláštních objektech zmínil v roce 1725 tehdejší předseda bretaňského „parlamentu“ (odvolacího soudu provincie) Christophe-Paul de Robien.

Naproti: Erilevenské řady. Nahoře a dole: Řady u Carnacu. Všechny tyto kresby pocházejí z díla *Monuments Celtiques* od Jacquese de Cambry (1749–1807). Jeho zveličená vyobrazení megalitů měla za následek zklamání návštěvníků a sarkastické poznámky Gustava Flauberta. De Cambry byl iniciátorem „keltománie“ či „keltského obrození“, což byla sněš neoddrůtismu a vášně pro megality, která pak Francii ovládala 70 let.

